

Opinie Mariët Meester over Roma in EU-landen Bulgarije en Roemenië

Gepubliceerd in Trouw (30/9/2006), Reformatorisch Dagblad (27/9/2006) en Nederlands Dagblad (27/09/2006)

Wanneer Roemenië en Bulgarije per 1 januari 2007 deel gaan uitmaken van de Europese Unie, krijgen we ook 2,5 miljoen Roma binnen onze grenzen. Zowel in Roemenië als in Bulgarije wonen zij in aparte wijken aan de rand van dorpen en steden. Over het algemeen zijn de leefomstandigheden er uiterst slecht. Toen ik vorige week in Bulgarije was, bleek er in de Roma-wijken van Plovdiv, de tweede stad van het land, Hepatitis A te zijn uitgebroken. Vierhonderdzevenenzeventig Roma-kinderen waren intussen besmet. Hoewel de epidemie al in juli begon, was er nog steeds geen vaccinatiecampagne op gang gekomen. Wel had het Ministerie van Gezondheid geld ter beschikking gesteld om het afval in een van de wijken op te halen. Dat was namelijk al jaren niet gebeurd. Er lag veertig ton, op sommige plaatsen was de rottende laag een meter hoog. In deze wijk, Stolipinovo, ontbreekt riolering. De straten zijn er niet geasfalteerd.

Toen ik dit onderwerp met een Bulgaarse vriendin besprak, een internationaal georiënteerd schrijfster, zei ze fel: 'De Roma worden het grootste probleem voor Europa.' Even dacht ik dat ze bedoelde dat de Roma de grootste problemen hadden, maar ze bedoelde precies wat ze zei. 'Over een paar jaar zijn er meer van hen dan van ons,' verwachtte ze ook. Met deze opmerkingen gaf ze precies weer hoe de gemiddelde Bulgaar, en ook de gemiddelde Roemeen, over de Roma denkt.

De angst dat de Roma zo sterk in aantal zullen toenemen dat ze de niet-Roma overvleugelen, is voorlopig ongegrond. Het klopt dat Roma gemiddeld meer kinderen krijgen dan niet-Roma. Maar ze gaan ook eerder dood. De levensverwachting van de Roma in Roemenië ligt vijftien jaar lager dan die van de andere Roemenen, er is geen reden om aan te nemen dat dat in Bulgarije anders is. Wat de andere angst van mijn vriendin betreft kan ik haar niet helemaal ongelijk geven. Het is wel zeker dat Bulgaarse en Roemeense Roma in het nieuwe Europa de nodige moeilijkheden gaan veroorzaken. Wanneer je opgroeit in een wijk vol modder, stinkend afvalwater en scheefgezakte krotten, waar links en rechts de stroom wordt afgesneden omdat de rekening niet is betaald, waar een werkloosheidspercentage heerst van pakweg zestig, zeventig procent, wie zou dan niet proberen zo snel mogelijk weg te komen naar aanlokkelijker oorden?

Zelf heb ik wekelijks contact met een Roemeense Rom van vijftwintig die op zijn vijftiende door zijn drankverslaafde ouders van school werd gehaald, maar die nu heeft besloten alsnog zijn middelbare school af te maken. De meeste leeftijdgenoten uit zijn wijk, net als zijn vader, broer, zus en neven, zitten legaal of illegaal in het buitenland om daar ongeschoold werk te doen, terwijl hij het nog een paar jaar zal moeten volhouden met het studiebeursje dat hij uit het buitenland krijgt. Het lukt ternauwernood. Er zijn dagen dat hij niets te eten heeft. Daarin is hij overigens niet de enige, honderdduizenden Roemeense en Bulgaarse Roma zijn afhankelijk van de kinderbijslag en andere schamele uitkeringen.

De oplossing voor de problemen die de Roma hebben – want dat ze problemen hebben is de oorzaak van het feit dat een aantal van hen een probleem is en soms zelfs bijzonder irritant gedrag vertoont – moet van binnenuit komen. In juli van dit jaar was ik in Macedonië. Ik was benieuwd naar de wijk Shutka ofwel Vuilnis, een geuzennaam voor een zelfstandige deelgemeente van de hoofdstad Skopje waar ongeveer veertigduizend Roma leven. Ik was voorbereid op de gebruikelijke leefomstandigheden, kinderen met vervilte haren, gejengel om geld. Ik zag asfaltwegen en fantasierijke, maar goed onderhouden huizen. Niemand wilde iets van me.

Shutka heeft sinds een jaar of vijf een energieke Rom als burgemeester. Ook hier heersen werkloosheid en armoede, maar er is een begin gemaakt, in Shutka ben je bij je geboorte niet meer bij voorbaat volledig kansloos. Eén Rom als burgemeester bereikt meer dan honderd Westerse hulpverleners. De toetreding van Roemenie en Bulgarije tot de EU is gezien de situatie van de Roma veel te vroeg, maar nu het er per 1 januari 2007 toch van komt, moet er veel geld voor de Roma beschikbaar komen, op voorwaarde dat ze zelf betrokken worden bij de besteding ervan. Het is belangrijk om niet hun afhankelijkheid, maar hun ondernemingslust te stimuleren.